

**KORRUPSIYA VA MILLIY TARAQQIYOT.
MUAMMO VA YECHIM, TAKLIFLAR**

Temirov Sherali Anvarjonovich

Andijon mashinasozlik instituti

“Transport muhandisligi” Kafedrasi katta o‘qituvchi

Email: temirovsherali19@gmail.com

Tel: +998914994494

Annotatsiya: Ushbu maqolada korrupsiya haqida tariximizga nazar solsek. Yozma manbalarda korrupsiya haqida eramizdan avvalgi Shumer podsholigi davrida eslatib o‘tiladi. Korrupsiya bizning kunlargacha yetib kelganligi shundan dalolat beradiki, boshqa illatlar kabi, uni ham tag-tugi bilan yo‘qotib bo‘lmaydi. Hatto rivojlangan o‘arb davlatlari ham korrupsiyadan butkul xalos bo‘lolmagan. Biroq jamiyat rivojiga xavf soluvchi korrupsiyaning oldini olish, unga qarshi kurashish Yer yuzidagi barcha davlatlarda hamisha va hamma zamonda davom etgan.

Kalit so‘zlar: *Korrupsiya, jamiyat, davlat, surushtiruv, jinoyatchi, adolatsizlik, daromad, jamoatchilik, huquq, idora, boshqarma, illati, muammo, yechim, taklif.*

Аннотация: В этой статье мы рассмотрим историю коррупции. В письменных источниках упоминается коррупция во времена Шумерского царства до нашей эры. Тот факт, что коррупция дошла до наших дней, показывает, что, как и другие пороки, ее невозможно полностью искоренить. Даже развитые западные страны не смогли полностью избавиться от коррупции. Однако предотвращение коррупции, угрожающей развитию общества, и борьба с ней всегда продолжались во всех странах Земли.

Ключевые слова: *Коррупция, общество, государство, дознание, преступник, несправедливость, доход, общественность, закон, должность, управление, порок, проблема, решение, предложение.*

Abstract: In this article, we will look at the history of corruption. Written sources mention corruption during the Sumerian kingdom before Christ. The fact that corruption has reached our days shows that, like other vices, it cannot be completely eradicated. Even the developed western countries could not completely get rid of corruption. However, the prevention of corruption, which threatens the development of society, and the fight against it, have always continued in all countries on Earth.

Key words: *Corruption, society, state, inquiry, criminal, injustice, revenue, public, law, office, administration, vice, problem, solution, proposal.*

Kirish. Korrupsiya bir necha ming yillik tarixga ega. Yozma manbalarda korrupsiya haqida eramizdan avvalgi Shumer podsholigi davrida eslatib o‘tiladi.

Korrupsiya bizning kunlargacha yetib kelganligi shundan dalolat beradiki, boshqa illatlar kabi, uni ham tag-tugi bilan yo‘qotib bo‘lmaydi. Hatto rivojlangan o‘arb davlatlari ham korrupsiyadan butkul xalos bo‘lolmagan. Biroq jamiyat rivojiga xavf soluvchi korrupsiyaning oldini olish, unga qarshi kurashish Yer yuzidagi barcha davlatlarda hamisha va hamma zamonda davom etgan.

Lekin shunga qaramay, poraxo‘rlik Usmoniylar xalifaligida ham mavjud bo‘lgan. Avvaliga xalifa turli idoralar faoliyatini shaxsan o‘zi nazorat qilardi, lekin vaqt o‘tishi bilan bu ishni o‘ziga yaqin odam — xalifaning turli ishlar bo‘yicha shaxsiy yordamchisi bo‘lgan vazirga topshirib qo‘ydi. Vaqt o‘tishi bilan vazirlar keng tarmoqli davlat apparatini shakllantirdi. X asrning o‘rtalariga kelib, u yoki bu lavozimga tayinlanish uchun amaldorlar tomonidan vazirlarga pora berish amaliyoti shakllanib bo‘lgandi.

Bundan, masalan, xalifa Muqtadirning vaziri bo‘lgan Ubaydulloh Hoqoniy (926-yil vafot etgan) amaldorlarni turli lavozimlarga tayinlash va olib tashlashda faol foydalandi. Pulga qattiq muhtojlik se-zayotgan davlat soliqlar to‘plashni xususiy shaxslarga topshirgani bois bu turli suiiste‘molliklarni yuzaga keltirardi. Shu tariqa poraxo‘rlik xalifalik tanazzulga yuz tutishining sabablaridan biriga aylandi.

Bu holat Usmoniylar saltanatida ham istisno emasdi. Xususan, dehqonlardan turli soliqlarni to‘plashda harbiy xizmatchilar qing‘irliklar sodir etardi. Bu suiiste‘mol holatlarini hattoki Usmoniylar saltanati shayxulislomlari chiqargan maxsus fatvolar ham bartaraf qila olmadi. Sipohilar nimadir “uzatish” evaziga asta-sekinlik bilan harbiy yurishlarga bormay qo‘ydi, o‘zlariga taqdim etilgan yerlarda muqim qolib, amalda davlat mulkini shaxsiy mulk qilib olishdi. Davlat esa, o‘z navbatida, vazirlar timsolida ko‘ngilsiz reaksiyadan xavfsiragan holda, harbiylar bilan to‘qnashuvga borishdan hadiksirardi.

Usmoniylar saltanatida poraxo‘rlik oqibati shu bo‘ldiki, qo‘shinlar harbiy tayyorgarligini yo‘qotdi, natijada XVIII asr oxiri va XIX asr boshlarida qator mag‘lubiyatlarga uchrab, davlatning qudratiga putur yetkazdi.

Demak, qadim zamonlardayoq ushbu illatga qarshi qattiq jazolar belgilanganiga qaramasdan, bu hamisha ham ko‘ngildagidek natija bermagan [1-2].

Oldin G‘arb, keyinroq Osiyo davlatlarida bu masala chuqurlashib, jamiyatda “kasallik” hududi, ko‘lami va darajasi kuchayib borayotgan ekan, nima qilmoq kerak, degan doimiy savol paydo bo‘ladi. Nima qilsa, dunyoni egallab, mamlakatlar iqtisodiyotiga raxna solayotgan bunday balo-qazoning ta’sir doirasi kamayadi?

Korrupsiya keng qamrovli tushuncha bo‘lib, u jamiyatning ayrim qatlamlari, toifalari, guruhlarikundalik faoliyatiga aylanib, o‘zaro bir-biriga bog‘lanib, chirmashib ketganligidan ko‘z yumib bo‘lmaydi. “Nozik”, “chigalroq” ushbu masalada davlatning huquq-tartibot idoralari birmuncha hushyor, ziyrak bo‘lishi, shuningdek, nodavlat tashkilotlari, turli komissiyalar, jurnalistlar, mustaqil sudlar tizimi faolroq ishlashi

haqida tadqiqotchilar anchadan beri yozib keladi. Siyosatchilar, sotsiologlar, psixologlar, tarixchilar, davlat hamda jamoat organlari, siyosiy partiyalar, eng muhimi, amaliyotchilar masalani tahlil etish va yechimini topish ustida bosh qotirishi lozim.

Keyingi yillarda xorij, jumladan, MDH mamlakatlari matbuotida korrupsiyaga qarshi kurashish yo'llari haqida maqolalar paydo bo'la boshladi. MDHga a'zo mamlakatlarda olib borilgan tadqiqotlar tahlili shundan dalolat beradiki, biz sho'rolar tuzumidan qutulganimizga o'ttiz yilbo'lganiga qaramay, sud-huquq organlari hamon davlat hokimiyatining itoatkor organiga aylanganicha turibdi. Bu jamiyat kushandasi, yaramas illat haqida davlatimiz rahbari deyarli har bir chiqishida ta'kidlab o'tadi. Biz viloyatlar sessiyalarida tashkiliy masala ko'rilganda, birinchi navbatda, mazkur masalaga ro'baro' kelmoqdamiz.

Poraxo'rlik va korrupsiya o'zbek jamiyatining rivojlanishiga, xususan, demokratik yangilanish hamda modernizatsiyalash jarayoniga har jihatdan xalaqit bermoqda. Garchi bu masala uzoq yillardan beri ta'kidlanib, "qo'lga tushgan" amaldorlar televideniye va matbuotda namoyish etilganiga qaramasdan, sud, prokuratura, idora rahbarlari hamda oddiy fuqarolarning qon-qoniga singib ketgan feodalizm sarqitlari, tamagirlik, byurokratiya jamiyatimiz hayotidan yo'qolib ketmayapti.

Korrupsiya, birinchidan, jamiyatda adolatsizlik, tengsizlik va aholining noroziligiga olib keladi, bu esa barcha sohadagi islohotlarning natijasiga salbiy ta'sir etmay qolmaydi; ikkinchidan, fuqarolarimizda huquqiy ong hamda huquqiy madaniyatning yetarli darajada emasligi, o'z haq-huquqini himoya qila olmasligi jamiyatda adolat mezonining buzilishini ko'paytiradi; uchinchidan, siyosiy institutlar, jamoat tashkilotlari shaklan demokratik mezon, o'arb andozasiga o'xshasa-da, mazmun-mohiyatiga ko'ra, zamon talabidan orqada qolmoqda, bu kamchilik esa oldinga siljishimizga xalaqit beradi.

Bizningcha, bu borada bitta tashkilot — adliya organlari roli kuchayib, imtiyozlari ko'payib borishi kerak. Yangi tashkil etilgan Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi ham Adliya vazirligi bilan qonun ustuvorligini to'liq ta'minlagan holda, barcha ishni birga olib borishi davr talabi [3-4].

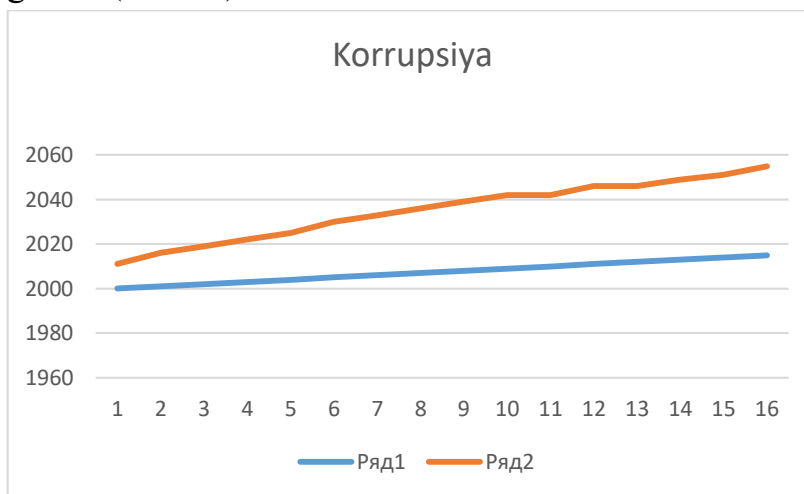
Masalaning qo'yilishi va tadqiqot usuli. Davlat va jamiyatda inson ongi, dunyoqarashi bilan bog'liq muammolar tahlilidan kelib chiqsak, sobiq ittifoqdan meros qolgan korrupsiya illatiga qarshi kurashda hali ancha aziyat chekishga to'g'ri keladi. Sababi Xitoy va Singapurnikiga o'xshagan yuqoridan quyigacha qat'iy ishlaydigan iyerarxiya tizimi hali to'liq ishga tushmagan. Lekin bu tabiiy jarayonni sun'iy ravishda sekinlashtirmaslik yoki ayrim kuchlarning tazyiqi ostida "to'xtatmaslik" lozim. Bu borada rivojlangan davlatlar boy tajribasidan unumli foydalanish zarur. Masalan, AQSHda reportyor-jurnalistlar korrupsiyaga qarshi kurashda eng samarali jamoat nazoratini o'rnatgan. MDHda, jumladan, O'zbekistonda surishtiruv jurnalistikasi

sayoz holatda bo‘lib, bugungi davr ehtiyojidan orqada qolmoqda. Aniqroq aytadigan bo‘lsak, jinoyatchilar “kirdikor”larini fosh etishga urinib, mustaqil surishtiruv olib boradigan fidoyi jurnalistlar himoyasi ishlamaydi. Bundan ham achinarlisi, hozirgi kunda biron-bir rahbarning yashirin bo‘ylik orttirishini isbotlagan maqola matbuotda chop qilinsa-da, unga qat’iy choralari ko‘rilmaydi, ahvol ham o‘zgarmaydi. Masalan, bir vaqtlar rahbar haqida felyeton chiqsa, partiyadan o‘chirilar, qamalar, shuning uchun amaldorlar “to‘rtinchi hokimiyat”dan hayiqardi. Demak, “Mushtum”ga o‘xshagan ikki-uchta kuchli vaqtli matbuot nashri faoliyati qo‘llab-quvvatlansa va televideniya maxsus ko‘rsatuvlar deyarli har kuni (xoh katta, xoh kichik tamagirlik holati bo‘lsin) berib borilsa, ko‘pchilik hushyor tortishi aniq. Tanqidsiz taraqqiyot bo‘lmasligi fuqarolar ongiga singdirib borilishi -kerak [5-6].

Jamiyatda ustuvor soha — ta‘lim tizimida tahsil oladigan o‘smirlar, yoshlar ongida tolerantlikni uyg‘otish muammosi oldimizda ko‘ndalang turibdi. “Jamiyatda poraxo‘rlik illatini yengib bo‘lmaydi”, degan fikr yoshlar ongida shakllanib qolgani (Yaponiya yoki Xitoy fuqarosi ongida nega u shakllanmaganligi alohida mavzu) eng katta kamchiligimiz. Bu borada o‘nglanish, siljish qilmasak, millatimiz obro‘sigacha korrupsiya illati soya solib turaveradi. Toki, biz oilada, bog‘chada, maktabda o‘g‘il-qizlarimiz ongiga, ruhiyatiga tamagirlik, poraxo‘rlik yomon illatgina emas, balki u jamiyatimiz tanazzuli, iqtisodiyotimiz orqaga ketishi sababi ekanligi haqida ko‘proq tarbiyaviy va targ‘ibot ishlarini olib bormasak, maqsad-muddaoga erisha olishimiz qiyin. So‘nggi yillarda Yurtboshimiz tomonidan ilgari surilgan davlat xalqqa xizmat qilishi kerak, degan ulkan g‘oya fuqarolik jamiyati institutlariga tizim va dasturlarni ishlab chiqish imkoniyatini bergan edi. Ammo nodavlat notijorat tashkilotlari, siyosiy partiyalar bu borada tashabbus hamda tashkiliy ishlarni amalga oshirishni negadir paysalga solmoqda. To‘g‘ri, keyingi vaqtlarda, xususan, 2017-yildan boshlab, mamlakatimizda “parlament nazorati”, “jamoatchilik nazorati”, degan atamalar taomilga kiritildi, bu borada ilk qonunlar qabul qilindi. Demak, biz mazkur sohada ishlaydigan tizimni tezlikda yaratishimiz, milliy mentalitetni hisobga olgan holda, Janubi-sharqiy Osiyo mamlakatlari ilg‘or tajribasini qo‘llashga o‘tishimiz lozim. Jamoatchilik nazoratisiz O‘zbekistonda siyosiy tizim islohotlarini amalga oshirib bo‘lmaydi. Ayniqsa, modernizatsiya, yangilanish, islohotlar bilan korrupsiyaning bir-biriga “qoni qo‘shilmaydi”, yangilik bilan eskilik tarafdorlari, fan, innovatsiya, kreativ fikrlovchilar bilan eski byurokratiya avlodi o‘rtasida muttasil kurash davom etadi [7-8].

Tadqiqot natijalari va ularning muhokamasi. Korrupsiya — chegara bilmas “ajdaho”, u aldanchilik, poraxo‘rlik va pulni “yuvish”ning aniq “chizma” (sxema)laridan tashkil topgan. Rossiyada kechroq bo‘lsa-da, unga qarshi yangi mexanizm choralari qidirilmoqda. Sababi B. Yelsin hokimiyati davrida mamlakatda iqtisodiyotni rejali va maqsadli boshqarish tizimi butunlay izdan chiqib, ko‘proq

o‘arbning ta‘siriga tushib qolgandi, parallel ravishda rejasiz (miyasiz) hamda jinoiy iqtisodiyot baravar olib borilgan edi. Rossiya Ichki ishlar vazirligi Iqtisodiy xavfsizlik akademiyasining ma‘lumotiga ko‘ra, 2015-yil oxirida mamlakatda iqtisodiyotning jinoyatlashganligi darajasijuda “tang” ahvolda bo‘lib, “xufiyona iqtisodiyot” yalpi ichki mahsulot (YAIM)ning 40 foiz ko‘rsatkichi darajasiga yetgan, 1991-yilda esa boryo‘g‘i 11 foiz bo‘lgandi. (1-rasm)

1. **Rasm.** Mamlakatning YAIM ni foiz ko‘rsatkichlari

“Transparency Int” (TI) korrupsiyaga qarshi tadqiqot markazining 2017-yildagi ma‘lumotiga ko‘ra, Rossiyada korrupsiya holatini o‘zlashtirish indeksi 2,3 ballni tashkil qilib, 180 davlat ichida 143-o‘ringa — Gambiya, Indoneziya va Togo darajasiga tushib qolgan. Yuqorida ta‘kidlangan xalqaro tashkilot 2018-yilgi korrupsiyani qabul qilish indeksini e‘lon qildi. 100 ballik indeksga ko‘ra, O‘zbekiston 23 ball olib, umumiy reytingda 180 mamlakat va hududlar orasida 158-o‘rindan joy olgan. Ushbu reyting 0 (korrupsiyani idrok etishning juda yuqori darajasi) dan 100 gacha (juda past) shkalada hisoblab chiqiladi [9-10].

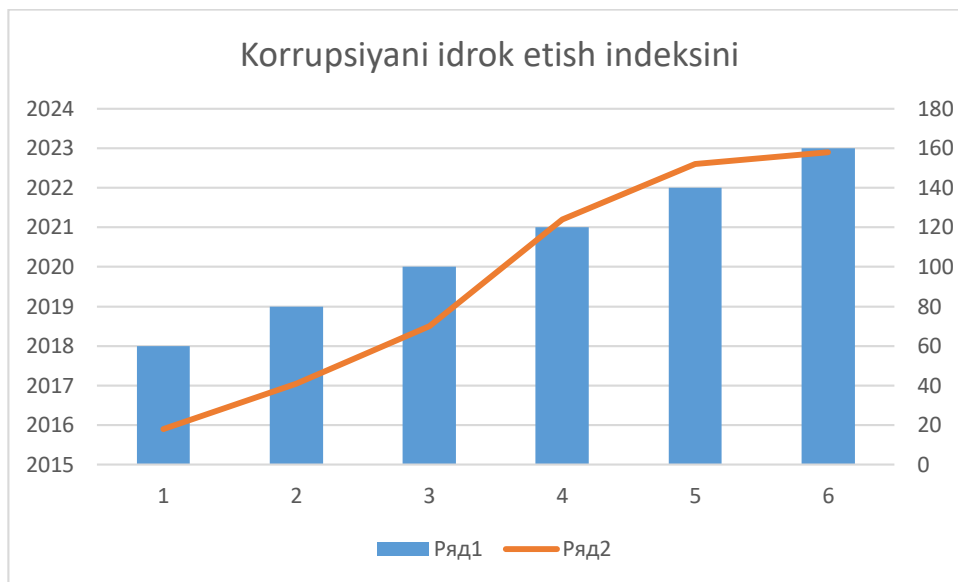
Korrupsiyani idrok etish indeksini — davlat sektoridagi korrupsiya darajasini ekspert va biznes vakillari baholaydi. Avvalgi yillarda bo‘lgani kabi, dunyo mamlakatlarning uchdan ikki qismidan ko‘prog‘ining o‘rtacha bali 43 dan 50 gacha ko‘rsatkichda turibdi. Indeks tuzuvchilarning fikricha, bu aksariyat mamlakatlarning - korrupsiyani jiddiy nazorat qila olmaganligi va demokratiyaning inqirozidan dalolat beradi.

Daniya 88 “ochko” bilan peshqadamlikni Yangi Zelandiyadan qaytarib oldi. Kuchli o‘nlikka Finlyandiya, Singapur, Shvetsiya va Shveysariya (har biri 85 ball), Norvegiya (84), Niderlandiya (82), Kanada va Lyuksemburg (81 ball) kirgan. Eng yomon ko‘rsatkich Somali (10), Suriya, Janubiy Sudan (13), Yaman va Shimoliy Koreyada (14).

“Bizning tadqiqotlarimiz sog‘lom demokratiya bilan davlat sektoridagi korrupsiyaga qarshi kurash o‘rtasida aniq bog‘liqlikni ko‘rsatib berdi”, deydi xalqaro

tashkilot raisi Delia Ferreyra Rubio. Sobiq SSSR mamlakatlarida 2018-yilda Korrupsiyani anglash indeksi bo'yicha Estoniya 18-o'rinni, Gruziya — 41, Belarus — 70, Qozog'iston — 124, Tojikiston — 152, O'zbekiston 158-o'rinni egallagan.

Eng avvalo, korrupsiyaga qarshi kurashishni oiladan boshlash darkor. Bu borada ayollarning roli katta, deb hisoblaymiz. Agar o'g'rilik yoki pora hisobiga kelgan luqmaning tag-ildizini ayollarimiz surishtirib bilsa, ochiq fikrini aytolsa, yerlar halol rizqni izlashga tushib, ishi va oilasida fayz-baraka, sokinlik hamda xotirjamlik qaror topishi, shubhasiz (2-rasm).

2. Rasm. Yillar davomida korrupsiyani idrok etish indeksi

Korrupsiya — tamagirlikning yuqori nuqtasi. Unga qarshi kurashish uchun amaldorlardan siyosiy iroda talab qilinadi. Ushbu vaziyatdan chiqish usuli shuki, avvalo, davlat byurokratik apparati hajmi imkon qadar kamayishi, fuqarolarning shaxsiy hayotiga va iqtisodiy faoliyatiga davlatning minimal aralashuvi, monopoliyaga barham berilishi lozim.

To'g'ri, korrupsiyaga qarshi kurashish turli mamlakatlarda turlicha namoyon bo'ladi. Ammo davlat xizmatida o'g'rilamaslik uchun dunyoda faqat ikkita retsept tan olinadi:

1. Shveysariya — vaqtni qisqartirish.
2. Xitoy — hayotni qisqartirish.

Albatta, mamlakatimizda ham bu illatga qarshi keskin kurashish choralari ko'rilmoqda. Tadqiqotlar biror-bir illatga barham berishda eng samarali vosita illatning o'zi bilan emas, balki sababi bilan kurashish ekanini ko'rsatmoqda.

Bizningcha, bu yaramas illatga qarshi kurashishni quyidagi muammolarning yechimidan boshlash tavsiya etiladi: agentlik tomonidan korrupsiya tarkibiy qismiga kiradigan qonun hujjatlari qayta ko'rib chiqilishi; davlat muassasalari ustidan

jamoatchilik nazorati (ochiqlik indeksi) oʻrnatilishi; hokimlar va vazirlar parlament hamda mahalliy Kengashlar tomonidan tasdiqlanishi; barcha davlat xizmatlari “Yagona oyna” markazlariga oʻtkazilishi, sud tizimi mustaqilligi mustahkamlanishi; davlat xizmatchilarining ijtimoiy himoyasi, mansabdor shaxslarning ish haqini biznesdagiga oʻxshash ish haqidan 2-3 baravar koʻp boʻlishiga erishilishi (Gruziya tajribasi) kerak.

Buning uchun mustaqil komissiya va markazlarni tuzish, haqiqiy ahvolni jiddiy oʻrganish, barcha tadqiqotlar hamda axborotlarni muntazam yigʻib boradigan yagona markaz tezda ish boshlashi talab etiladi. Chunki qiladigan ish va vazifa oʻn yillarga yetgulik.

Tan olish joizki, davlat xaridlari, investitsiya, bank, soliq, bojxona, bozorlar, qurilish tizimida korrupsiyaga aloqador shaxslar yaxshi daromad koʻradi. Qonunchilik amaliyoti, huquq-tartibot organlarining ularga qarshi turish borasida oʻta “ojizligi”, “zaifligi”, hatto xayrixohligi holatlari ishimizga xalaqit berib, buning oqibatida xalq va davlatning yer osti hamda yer usti boyligini oʻzlashtirish evaziga chet ellarda dangʻillama villalarga egalik qilish holatlari koʻpayib boradi [11-12].

Xulosa. Oʻzbekistonda bu borada toʻplangan muammolar Rossiyanikiga yaqin turadi, demak, dastlabki tadbirlar ana shu sxema asosida amalga oshirilishi mumkin. Korrupsiya ildiziga bolta urishda jinoyat ishlari boʻyicha sudlar ustuvor mavqeni egallashi lozim, degan fikrdamiz. Lekin afsuski, MDH davlatlarida kimningdir tazyiqi, koʻrsatmasi yoki tamagirligi, mansabdorning sotib olinishi evaziga sudlarning adolatsiz hukmlar chiqarishi hollari koʻp uchraydi (yurtimiz ham mustasno emas). Sud tizimi siyosiy hokimiyatning itoatgoʻy, tobe organiga aylanishi kasallikning battar gazak olishiga olib keladi. Jonli misol, mahalliy hokimlarning fuqarolar va yuridik shaxslarga yerni ajratishi, koʻp yildirki, biznesga, kimoshdi savdosiga aylanib, rosa korrupsiyalashganligi bois, ular chiqargan qarorlarning teng yarmi, qariyb 2000 tasi sudlar tomonidan bekor qilingani, soʻng deputatlar qistovi bilan mazkur vazifaning geokadastr tashkilotiga oʻtkazilgani shu sohada tashlangan dadil qadam boʻldi. Bulardan tashqari, oʻnlab vakolatlar jamoat tashkilotlari ixtiyoriga topshirildi. Ishonamizki, bunday demokratik jarayon davom ettiriladi.

Mamlakatimizda ham siyosiy, ham iqtisodiy islohotlarni hayotga tatbiq etish paytida korrupsiya jiddiy toʻsiq boʻlayotgani jamoatchilikni tashvishga solmoqda. Shu bois Yurtboshimiz boshlab bergan jamiyatni demokratlashtirish, modernizatsiyalash jarayonlari qiyinchilik bilan davom etmoqda. Iqtisodiyotning investitsiya kiritilgan, “pul ishlaydigan”, birmuncha “yogʻli” tarmoqlariga oʻrnashib olgan “korrupsiya halqasi” milliy taraqqiyotimizning dushmani, jamoat nazorati esa ularga qarshi kurashda ojizlik qilayotgani ham afsuski bor gap. Mamlakatda korrupsiya sxemalari, mehnat qilmasdan tezda boyib qolish mexanizmlari, ishlangan usullari “zanjiri” uzib tashlanmas ekan, davlatimizning har qanday siyosiy, iqtisodiy islohotini hayotga olib

kirish, xalqni farovon qilish vazifasi qog‘ozda qolib ketaveradi. Shu o‘rinda yana bir toifa haqida alohida to‘xtalib o‘tish zarur, deb hisoblaymiz. Ma’lumki, 1990-yillar boshida mustaqillik yo‘liga o‘tgan yosh davlatlarda modernizatsiyalash tabiiy bo‘lmagan jarayonni o‘z boshidan kechirdi. Barcha ko‘rsatkichlar gazetalarda yozilganday “silliq” emas, balki notekis kechayotgani ko‘pchilikka ma’lum edi. Chunki davlat bosh islohotchilikni bo‘yniga olgan bo‘lsa-da, uni amalga oshiruvchi institut byurokratiya qo‘lida qolgandi. Apparatchi byurokratlar sinfi sotsializm hukm surgan eski davrlarni ko‘p qo‘msaydi, yangilikni xohlamaydi. Masalani shu jihatdan xolis tahlil qilganimizda, byurokratiyaning hokimiyatga “ta’siri” korrupsionerlardan kam emasligi ayon bo‘ladi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. Soliyev A., Shukurjon B. ZAMONAVIY TRANSPORT LOGISTIKA MARKAZ FAOLIYATINI AXBOROT TEXNOLOGIYALARI //Научный Фокус. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 575-580.
2. Xalilbek o‘g‘li X. E. et al. SHAHAR MARKAZLARIDAGI CHORRAHALARDA YO‘L TRANSPORT HODISALARINI VUJUDGA KELISHIDA SVETOFORLARNING O‘RNI //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 8. – №. 4. – С. 93-98.
3. Sherali T. ZANJIRLI UZATMALAR //Новости образования: исследование в XXI веке. – 2023. – Т. 2. – №. 14. – С. 117-131.
4. Икромов, Н. А. (2021). Исследования физико-механических свойств радиационно модифицированных эпоксидных композиций и покрытий на их основе. *Universum: технические науки: электрон. научн. журн*, 12, 93.
5. Anvarjonovich T. S. AVTOTRANSPORT KORXONALARIDA MAVJUD YORDAMCHI USTAXONALAR FAOLIYATINI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISH //World scientific research journal. – 2023. – Т. 18. – №. 1. – С. 136-141
6. Темиров Ш. А. Проблемы и коммерциализация инноваций в России на современном этапе развития //Матрица научного познания. – 2019. – №. 6. – С. 184-192.
7. Kholmiraev, J., Kuchkorov, I., & Kakhkharov, A. (2022). Problems of carrying out auto technical research with the participation of two-wheeled mechanical vehicles. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 204-207.
8. Kholmiraev, J., Kuchkorov, I., & Kakhkharov, A. (2022). Determining the need for spare parts for special vehicles operating at airports. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 208-211.
9. Kholmiraev, J., Kuchkorov, I., & Kakhkharov, A. (2022). Complete assessment of the quality of the delivery of spare parts for the technical service of the vehicle fleet. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 212-215.
10. Karimovna M. D. et al. AGLOMERATSIYALAR SHAKLLANISHI //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 10. – №. 1. – С. 173-178.
11. Kholmatov U. S. et al. Characteristics of optoelectronic discrete displacement converters with hollow and fiber light guides //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – Т. 471. – С. 06015.
12. Melikuziev A. et al. IMPROVING THE PERFORMANCE OF THE FUEL INJECTION SYSTEM //Development and innovations in science. – 2022. – Т. 1. – №. 14. – С. 10-14.